

4. Речи, произнесенные в торжественном заседании Новороссийского университета при закладке здания анатомического института медицинского факультета 5 сентября 1896 года // Южно-Русская медицинская газета. – 1896. – № 37. – С. 441-447.
5. Хроника // Русская медицина. – 1895 – № 10.
6. Сірополко С. Історія освіти в Україні / С. Сірополко, підготував Ю. Вільчинський. [2-е вид.] – Львів: Афіша, 2001. – 664 с.
7. Филатов В.П. Борьба за открытие медицинского факультета в Одессе во второй половине XIX века / В.П. Филатов, В.А. Рукин // Врачебное дело. – № 7. – 1950. – С. 650-651.
8. Центральний державний історичний архів (м. Київ), ф. 385, оп. 2, спр. 143. арк. 13.
9. Шинкарев М. Н. Из истории науки и здравоохранения в Одессе // Актуальные вопросы истории медицины в Украинской ССР. – Киев : Здоров'я, 1978. – С. 120-123.

Талалаєвська М.В.

*студентка факультету психології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

СТАНОВЛЕННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ НОРМ ЯК ГОЛОВНОГО ПРІОРИТЕТУ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ З ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСИ І ДО СЬОГОДЕННЯ

В Україні, яка продовжує розвивається як незалежна та демократична країна, в умовах нинішньої соціально-політичної ситуації та євроінтеграційних процесів важливою є зміна діючої системи освіти. Система, напрацьована роками, не повністю задовольняє потреби сучасного студентства і потребує демократично-гуманістичного впливу. Результатом повинна стати державна гуманістична система освіти, створення умов для розвитку творчої особистості з високою загальною ерудованістю та загальнолюдськими цінностями.

Питанням розвитку вищої освіти займалися як багато українських, так і безліч закордонних науковців та педагогів. Г.О. Балл, І. Бех вивчали особистість в освіті, І.А. Кадієвська, В.І. Луговий, М. Михальченко, Л.В. Пиголенко, М.І. Романенко, Н. Терентьєва та інші вивчали власне гуманізацію вищої освіти.

Українці завжди прагнули знань, в свій час будучи одним із небагатьох освічених народів. Насправді, українська педагогічна ідея була однією із перших демократизованих та гуманних. Історик Б. Греков стверджує, що руський народ користувався письменами ще задовго до прийняття християнства [3, с. 46]. Ще в часи грецької колонізації угоди з греками, що були складені грецькою мовою, переписувалися руською. Окрім того, у 60-х роках археолог С. Висоцький знайшов старовинну абетку на стінах Софійського собору [6, с. 113]. Тому, неможливо вважати саме Кирила та Мефодія, початком української писемності.

Те, що українська вища освіта довго базувалася на засадах християнства, вплинуло на розвиток гуманістичної думки в педагогіці. Християнські та гуманістичні цінності виконують кілька функцій: слугують базою законів

демократичності; виховують повагу до інших культур; особливе значення надається милосердю; підкреслюється природня невід'ємність гуманізму.

У XI столітті набула розвитку жіноча освіта як приклад демократизації в Русі. Донька князя Всеволода Ярославовича перша в Русі та усій Європі, відкрила училище для жінок при Андріївському жіночому монастирі в Києві. У 1086 році, за свідченням Літопису Руського, княжна, зібравши молодих дівчат, навчала їх письму, ремеслам, співу й іншим християнізованим заняттям [5].

Важливим впливом на освіту України подією стала Берестейська Унія 1595 року. До цього часу українські школи базувалися на православній християнській вірі, при монастирях. Після підписання унії на території України були створені уніатські школи, єзуїтські колегії, школи протестантських общин та школи представників інших народів, які проживали на території України.

Основними характеристиками протестантських та єзуїтських шкіл були: принцип загальності та віротерпимості, система мотивації, безкоштовна освіта та хороші знання. Вихідці із сільських родин навчалися разом із шляхтичами, адже, згідно зі статутом цих шкіл, у них були однакові права [4, с. 66].

Одним із найважливіших літературних творів, що залишилися у спадщину є «Порядок шкільний». У ньому детально зображені основні гуманістичні засади братських шкіл, а також вимоги до вчителя, або ж дидака [8, с. 181-184]. Вперше вимоги пред'являлися не лише учням, а й їх наставникам.

Патріарх Макарій III зі своїм секретарем Павлом Алеппським їздили до Московщини (через Україну) в 1654 році. Про Україну Алеппський пише: «По всій Козацькій землі ми помітили прегарну властивість: у цій країні всі люди, навіть жінки, вмюють читати, знають молитви і службу Божу напам'ять...» [11, с. 95]. Так, стає зрозумілим, що освіта заохочувалася на території Козацької Держави як серед чоловіків, так і серед жінок, як серед багатих, так і серед бідних. Історик Руденко Ю. визначає основні завдання козацької освітньої системи: фізичне загартування для захисту Батьківщини; виховання козацького характеру, патріотизму; формування загальнолюдських чеснот, зокрема, гуманності; виховання ненависті до зла, здатності до альтруїзму [10].

У радянські часи освіта в більшості слугувала для подолання загальної неписьменності та пропаганди, прославлення соціалістичного стану. Це відбувалося за сприянням інформаційної революції у пізні роки існування СРСР. Розпочавшись у 1960-1970-х роках, вона лише за 60-і-70-і роки повністю змінила основні характеристики тогочасного суспільства, і дала початок поступовій зміні його соціокультурних характеристик. Ця швидка зміна, перехід на інформаційну стадію розвитку зумовив зміну в багатьох сферах життєдіяльності та соціалізації особистості. А відтак і система освіти вступила в революційну фазу свого розвитку, та інформаційна революція зумовила перехід до нової філософсько-освітньої парадигми, від технократичної до гуманно-центричної [9].

В умовах сучасної світової глобалізації, яка висуває освітній системі нові проблеми, для їх успішного вирішення необхідно працювати над відродженням духовних цінностей. Подолати глобальні проблеми та

відродити культуру ми зможемо тільки за умови повернення їх до повсякденного життя [1, с. 13-14].

Безумовно, Болонський процес значно вплинув на модернізацію і подальший розвиток університетської освіти в Україні. Нині стрімко зростає роль методологічних, системних, міждисциплінарних знань, які в сучасному суспільстві із розвитком новітніх технологій, зокрема мережі Інтернет, є необхідними для оперування з різноманітними знаннями та гігантськими обсягами даних при розв'язанні нових, нестандартних проблем [7].

Гуманізація освіти виступає невід'ємною складовою демократизації суспільного життя. Вона вимагає такого змісту освіти та організації навчального процесу, щоб кожен студент отримав можливість засвоїти сучасну культуру, розвинути свої здібності, задіявши увесь потенціал. В.І. Вернадський надавав великого значення творчості в розвитку людини, необхідності особистісно орієнтованої підготовки людини до праці, творчого вдосконалення методів її професійного навчання [2]. Саме тому зміст освіти повинен бути варіативним, тобто впливати на душу і розум, а також стимулювати розвиток естетичної сфери, зосереджуватись на засадах не тільки суспільних потреб, але й з урахуванням індивідуальних і соціально-психологічних особливостей студентів.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Духовні цінності в розвитку особистості / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 13-14.
2. Вернадский В.И. Размышление натуралиста. Научная мысль как планетарное явление / Владимир Иванович Вернадский. – М. : Наука, 1977. – Кн. 2. – 520 с.
3. Греков Б.Д. Київська Русь. – Л. : Госполитиздат, 1953. – 569 с.
4. Завгородня Т.К. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник / Т.К. Завгородня, Л.М. Прокопів, І.В. Стражнікова. – Івано-Франківськ, 2014. – 160 с.
5. Літопис руський / Пер. з давньорус. Л.Є. Махновця; Відп. ред. О.В. Мишанич. – К.: Дніпро, 1989.
6. Левківський М.В. Історія педагогіки: Навч.-метод. посібник. Вид. 4-те. Навч. пос. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 190 с.
7. Луценко Гр. В. Фундаменталізація фізичної освіти у вищій школі [монографія] / Гр. В. Луценко ; за ред. А.І. Кузьмінського. – Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2013. – 274 с.
8. Порядок шкільний 1588 року: Пам'ятки братських шкіл на Україні. — К., 1988. – С. 37–42. Першодрук: Акты, относящиеся к истории Юго-Западной России. – М., 1865. – Т. 2. – С. 181–184.
9. Романенко М.І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід. – Дніпропетровськ: Промінь, 2001.
10. Руденко Ю. Українська козацька педагогіка: витоки, духовні цінності, сучасність / Ю. Руденко, О. Губко. – К. : МАУП, 2007. – 384 с.
11. Штепа П. Українець і Москвин – дві протилежності 3-є видання / П. Штепа. – Дрогобич : «Відродження». – 2010.